Περιεχόμενα

Πρόλογος 7

Εισαγωγή 9

ΜΕΡΟΣ Ι

Θεωρητικό Υπόβαθρο

1 | Περί ορολογίας 13

2 | Τα μεταφραστικά εργαλεία 15
2.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις 15
2.2 Μεταφραστικά εργαλεία για τη ροή των εργασιών 23

3 | Αυτόματη μετάφραση 27

Ξενόγλωσση και ελληνική βιβλιογραφία 31

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Εφαρμογές

4 | Εφαρμογές αυτόματης μετάφρασης 35
4.1 Εργασίες φοιτητών με αυτόματη μετάφραση 36
4.1.1 Μετάφραση από τα ελληνικά στα γαλλικά 36
4.1.2 Μετάφραση από τα γαλλικά στα ελληνικά 47

Επίλογος 57

Πρόλογος

Η παρούσα μονογραφία αποτελεί μια εικόνα μίας εκ των ασκήσεων που διδάσκονται στους φοιτητές του τμήματος «Πληροφορική» του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στο πλαίσιο του μαθήματος «Γαλλική Ορολογία Πληροφορικής».

Το άκουσμα της λέξης «ορολογία» απ' όσους δεν ασχολούνται ακόμα ή δεν έχουν ασχοληθεί με το μάθημα προκαλεί αντικρουόμενες αντιδράσεις.

Για κάποιους είναι κάτι εξωπραγματικό, δύσκολο, και για κάποιους άλλους ένα απλό γλωσσάρι προσιτό στον καθένα. Τέλος, για όσους ασχολούνται –διδάσκοντες και φοιτητές– είναι ένα μάθημα που, όπως όλα, προσφέρει γνώσεις αλλά απαιτεί και προσωπική εργασία.

Στο πλαίσιο αυτού λοιπόν του μαθήματος υπάρχει ένα μέρος αφιερωμένο στη μηχανική μετάφραση. Εννοείται ότι η συμβολή των φοιτητών μας στη σύνταξη αυτού του βιβλίου ήταν παραπάνω από πολύτιμη. Ο αναγνώστης θα έχει την ευκαιρία να το διαπιστώσει από τις εργασίες των φοιτητών που παρατίθενται. Θα ήθελα να τους ευχαριστήσω από βάθους καρδιάς.

Δεν θα ήθελα να παραλείψω να ευχαριστήσω επίσης τους συναδέλφους που με βοήθησαν με τη βιβλιογραφία, την πείρα τους και τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους. Τον Αναπληρωτή Καθηγητή στο ΑΠΘ Βαγγέλη Κουρδή και τον συνάδελφο στο ΠΑ.ΠΕΙ. Παναγιώτη Τσάκωνα. Τέλος, θεωρώ ότι οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στη συνάδελφο Χρυσούλα Τόμπρου, με την οποία μοιραζόμαστε τη διδασκαλία του μαθήματος, για την αρμονική συνεργασία μας στην Ξενόγλωσση Ορολογία Πληροφορικής αλλά και για την πολιτισμένη συνεργασία μας και συγκατοίκηση στο γραφείο όλα τα χρόνια που εργαζόμαστε ως διδάσκουσες ξένων γλωσσών.

Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση, η διεθνοποίηση της αγοράς και τα άλματα της τεχνολογίας κατέστησαν τη μετάφραση παράγοντα υψίστης σημασίας. Από τον χρονοβόρο παραδοσιακό τρόπο μετάφρασης περάσαμε στη μηχανική ή αυτόματη μετάφραση, αρχικά σε κείμενα εμπορικά, τεχνολογικά, διεθνών σχέσεων και οργανισμών.

Βέβαια δεν υπάρχουν μόνο θετικά στην εξέλιξη αυτή, αλλά και ένα πλήθος προβλημάτων σε επίπεδο συντακτικό-γραμματικό και λεξιλογικό.

Στα δύο μέρη που αποτελούν την παρούσα μονογραφία θα συναντήσουμε όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες, σε θεωρητικό επίπεδο, που καταφέραμε να συλλέξουμε, ενώ στο δεύτερο μέρος παρατίθενται εργασίες φοιτητών βάσει ηλεκτρονικών εργαλείων και οι διορθώσεις που κάναμε μαζί.

Στο τέλος του πρώτου μέρους υπάρχει και η βιβλιογραφία που μας παρείχε όλες τις αναγκαίες πληροφορίες.

Εννοείται ότι εργασίες σαν αυτή μόνο ανοιχτές παραμένουν, αφού οι εξελίξεις δεν σταματούν.

ΜΕΡΟΣ Ι

Θεωρητικό Υπόβαθρο

1 Περί ορολογίας

Σύμφωνα με την ΕΛΕΤΟ[1] «Η ορολογία είναι η περί του όρου επιστήμη συσσωρευμένη γνώση». Σε ό,τι αφορά τον όρο, είναι το βασικό στοιχείο της ορολογίας και φορέας της γνώσης.

Σε άρθρο τους οι Διαμαντής και Γκούσιος (2002: 673) γράφουν: «Η ορολογία θεωρείται ως η κατ' εξοχήν μορφή μεταγλώσσας, ως ένα σύνολο γλωσσικών σημείων, λέξεων και φράσεων με το οποίο επιτυγχάνονται εξειδικευμένες μορφές επικοινωνίας. Κατά προέκταση, ο όρος είναι οι λέξεις που κατ' εξοχήν χαρακτηρίζονται από το εννοιολογικό και πραγματολογικό βάρος του γνωστικού αντικειμένου που σε μεγάλο βαθμό οριοθετεί τη χρήση τους».[2] Άρα κάθε επιστήμη δημιουργεί, επηρεάζει και εξελίσσει τους όρους της.

Στη μετάφραση επιστημονικών, εξειδικευμένων ή τεχνικών κειμένων εκείνο που ενδιαφέρει είναι η πληροφορία. Ο μεταφραστής ενός παρόμοιου κειμένου πρέπει να κατέχει σε βάθος τη γλώσσα στόχο αλλά και να έχει ασχοληθεί με το επιστημονικό ή τεχνικό πεδίο στο οποίο αναφέρεται το κείμενο που μεταφράζει.

Από την άλλη οι Διαμαντής και Γκούσιος, στο ίδιο πάντα άρθρο, συμβουλεύουν πως όταν ο μεταφραστής συναντά κοινές και αντίστοιχες συμφράσεις στη γλώσσα πηγή και τη γλώσσα στόχο, είναι επιτακτικό να τις χρησιμοποιεί – «αυτές είναι μεταξύ των αμετάβλητων συστατικών της μετάφρασης».

Ο Newmark (1988: 151) διακρίνει δύο είδη εξειδικευμένης μετάφρασης: α) την τεχνική μετάφραση (technical translation) και β) τη θεσμική μετάφραση (institutional translation), που ασχολείται με τους τομείς της πολιτικής διακυβέρνησης και του εμπορίου.

---

1. Αρ. 50, Σεπ-Οκτ. 2001.
2. Η αναφορά τους είναι από Μαρμαρίδου Σοφ., *Γλωσσολογική Προσέγγιση Προβλημάτων Τυποποίησης και Μεταφοράς Ορολογίας*, 1992, σ. 107.

Αν απομακρυνθούμε λίγο από τον όρο και την ορολογία και ρίξουμε μια ματιά στα είδη μετάφρασης που κατά καιρούς θεωρούν επιστήμονες και μεταφραστές, θα διαβάσουμε διάφορες ονομασίες: τεχνική μετάφραση, επαγγελματική μετάφραση, ημι-αυτόματη μετάφραση, αυτόματη μετάφραση, μηχανική μετάφραση, στατιστική μηχανική μετάφραση.

Τα εκπληκτικά επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα του 20ού αιώνα οδήγησαν και στη δημιουργία νέων όρων, αρχικά στη γλώσσα πηγή και στη συνέχεια στη γλώσσα στόχο. Οι Παριανού και Κελανδρίας αναφέρουν δύο τρόπους δημιουργίας ενός ειδικού όρου: α) τη φυσική δημιουργία και β) την τεχνητή δημιουργία (2002: 756).

Η Albl-Mikasa (1995: 165) εξηγεί τον τρόπο δημιουργίας των δύο τύπων: «Η φυσική δημιουργία ενός ειδικού όρου γίνεται αυτόματα […] σε αντίθεση με την τεχνητή δημιουργία, όπου ο ειδικός όρος εμφανίζεται με κανονιστικό τρόπο και επιβάλλεται από τον δημιουργό της ειδικής γλώσσας, τον ειδικό επιστήμονα, π.χ. στις φυσικές επιστήμες, όπως ο τομέας της φυσικής, της χημείας, των μαθηματικών». Και ενώ όλοι πιστεύουν ότι τους ειδικούς όρους τούς δημιουργούν οι ακαδημαϊκοί, οι συγγραφείς ή και οι μεταφραστές, η Albl-Mikasa έβγαλε τα συμπεράσματά της μελετώντας μια σουηδική εταιρεία τηλεπικοινωνιών που απασχολούσε ειδικούς διαφόρων ειδικοτήτων, μεταφραστές, συντάκτες ειδικών κειμένων, επιμελητές και ορολόγους της Σουηδικής Εταιρείας Τυποποίησης: ένας όρος μπορεί να προορίζεται για α) εσωτερική χρήση (εταιρείες, διεθνείς οργανισμούς ή β) για εξωτερική χρήση (έντυπα τυποποίησης ορολογίας, λεξικά κλπ.) .

Η διδασκαλία της ορολογίας γίνεται από καθηγητή γλώσσας, διότι χρειάζεται ισχυρό γλωσσικό υπόβαθρο τόσο στη γλώσσα πηγή όσο και στη γλώσσα στόχο: Αναμφισβήτητα ο κάθε επαγγελματίας κατέχει τέλεια την ορολογία του επαγγέλματός του, όμως δεν είναι σίγουρο α) αν την κατέχει σε άλλη γλώσσα, β) αν τη χρησιμοποιεί σωστά ενταγμένη στον προφορικό ή γραπτό λόγο του, γ) αν μπορεί να παρέμβει ανά πάσα στιγμή σε μια φαινομενικά αμελητέα δυσκολία αλλά κρίσιμη για τη σωστή επικοινωνία, χρησιμοποιώντας στρατηγικές και εργαλεία ανάλογα με την ανάγκη που εμφανίστηκε.

2 | Τα μεταφραστικά εργαλεία

2.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις

Οι κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές αλλαγές σε διεθνές κυρίως επίπεδο δημιούργησαν καινούριες ανάγκες: παγκοσμιοποίηση της γνώσης, εξ αποστάσεως και διά βίου μάθηση, πρόσβαση στην πληροφορία, στροφή στην τεχνολογία και εκλαΐκευσή της.

Οι οικονομικές αλλαγές σε διεθνές επίπεδο καθιστούν αναγκαία τη γνώση μίας ή περισσότερων γλωσσών για τη συνεννόηση με τις ανερχόμενες αγορές, άρα τα πολυμέσα θεωρούνται παραπάνω από αναγκαία.

Σε άρθρο του ο Αρβανίτης (2002: 606-15) επισημαίνει ότι η μεταφραστική διαδικασία γνώρισε θεωρητικές αλλαγές, αλλά η σημαντικότερη ήταν η στροφή της στις Νέες Τεχνολογίες της επικοινωνίας και της Πληροφορίας: «από τη δεκαετία του '40 με το όραμα της αυτόματης μετάφρασης της γλώσσας και την ελπίδα για αυτόματη κατάταξη και αναζήτηση των γλωσσικών πληροφοριών».

Από τη δεκαετία του '90 πολλές εταιρείες αποφάσισαν να παραγάγουν τις δικές τους υπολογιστικές εφαρμογές και εργαλεία λογισμικού που συνέδεαν τη μετάφραση με τις νέες τεχνολογίες. Η ευρεία αυτή παραγωγή έχει θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά, όπως: α) το χαμηλό κόστος αγοράς, β) την αύξηση του αριθμού χρηστών –μ' ένα smartphone μπορεί οποιοσδήποτε να έχει μια γρήγορη αλλά πρόχειρη μετάφραση οποιουδήποτε κειμένου–, ενώ από την άλλη γ) η μετάφραση ξέφυγε από τον κύκλο των επαγγελματιών μεταφραστών και της επιμελούς επεξεργασίας.

Η Παπαγεωργίου (2008: 218) απαριθμεί τις νέες ανάγκες και δεξιότητες του φοιτητή όπως ανιχνεύτηκαν κατά τη διάρκεια του μα-

θήματος «Αναζήτηση και αξιολόγηση online λεξικών ειδικότητας», που διεξήχθη στο κέντρο Διδασκαλίας Ξένων Γλωσσών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης την ακαδημαϊκή χρονιά 2005-06. Πιο συγκεκριμένα, αυτές είναι:

- να έχει πρόσβαση σε πηγές πληροφορίας – πληροφορικός γραμματισμός
- να διαχειρίζεται την πληροφορία
- να χειρίζεται αποτελεσματικά τις τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας
- να αυτο-εκπαιδεύεται
- να διαχειρίζεται τον χρόνο
- να έχει μερική επικοινωνιακή δεξιότητα σε πολλές γλώσσες
- να συνεργάζεται εξ αποστάσεως
- να αναφέρεται σε συγκεκριμένους νέους τομείς δραστηριότητας και επικαιρότητας.

Η εύρεση των ξενόγλωσσων όρων που αναφέρονται στο επιστημονικό πεδίο το οποίο μελετά ο φοιτητής ή ο επαγγελματίας μεταφραστής γίνεται με συγκεκριμένα μεταφραστικά εργαλεία τα οποία προέκυψαν από τις προόδους που προαναφέραμε.

Τα πιο εύχρηστα εργαλεία είναι: επίσημα λεξικά, λεξικογραφικά έργα στο Διαδίκτυο, διεθνή έντυπα τυποποίησης ορολογίας, λεξικά (γενικά-ειδικά, δίγλωσσα, μονόγλωσσα, ψηφιακά, θησαυροί, διαδραστικές και μη διαδραστικές πλατφόρμες για άντληση παράλληλων κειμένων).

Επίσης υπάρχουν κατάλογοι, μηχανές αναζήτησης στο web θεματικά ή αλφαβητικά ή με ευρετήριο. Οι κατάλογοι περιγράφουν τα site web και αντιστοιχούν σε θεματικούς καταλόγους που προτείνουν στον χρήστη μια σειρά από λήμματα στα οποία αρκεί να κάνει κλικ για να έχει μια λίστα διευθύνσεων των sites που τον ενδιαφέρουν (Δογορίτη 2005: 17-43).

Αναφερόμενη στην Foenix-Riou η Δογορίτη διακρίνει τρεις τύπους καταλόγων: α) γενικούς, β) επιλεκτικούς, που συντάχθηκαν από επαγγελματίες (βιβλιοθηκονόμους, ειδικούς site, ερευνητές), γ) θεματικούς (μοιάζουν με τους γενικούς, αλλά έχουν μια θεματική προσέγγιση γιατί κατατάσσουν τις πηγές ανά τομέα).

Σχετικά με τους θεματικούς καταλόγους εξηγεί: «Οι θεματικοί κατάλογοι εξελίχθηκαν σε θεματικά portals που στα γαλλικά αναφέρονται σαν "votrails" από τον αγγλικό όρο "vertical portal". Ο θεματικός αυτός κατάλογος εμπλουτίστηκε με διάφορες στήλες και ταυτόχρονα επέτρεψε τη διαφημιστική ένταξη ηλεκτρονικών εμπορικών αλυσίδων που απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό. Τα εργαλεία με ευρετήριο ή μηχανή αναζήτησης υπάρχουν στα site web. Η πρόσβαση σ' αυτά γίνεται με λέξεις κλειδιά» (71). Το πλεονέκτημα των μηχανών αναζήτησης είναι η δωρεάν εξυπηρέτηση και η εύρεση της πληροφορίας στο Διαδίκτυο. Αντίθετα, το μειονέκτημα, πάντα κατά τη Δογορίτη, είναι ότι αντιπροσωπεύουν λιγότερο από 50% του περιεχομένου του Διαδικτύου. Τέλος, η Δογορίτη επισημαίνει ότι «πολλοί κατάλογοι συνήψαν συμφωνίες με μηχανές αναζήτησης» (75). Έτσι, πολλές μηχανές αναζήτησης εξελίχθηκαν σε portals με τα συνεπακόλουθα πλεονεκτήματα. Το ίδιο, δηλαδή, εργαλείο βοηθά σε πολλές αναζητήσεις.

Παράλληλα με το ορατό web, που αποτελείται από site ελεύθερης πρόσβασης, υπάρχει και το αθέατο web, που περιέχει ένα σύνολο ντοκουμέντων (κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο) τα οποία δεν είναι καταλογοποιημένα από εργαλεία αυτόματης αναζήτησης (μηχανές, κατάλογοι), και περιέχει μεγαλύτερο όγκο πληροφοριών.

Οι σύγχρονες και διαρκείς εξελίξεις επιτρέπουν την πρόσβαση σε πολλές πηγές διαφορετικές από το web. Οι πολυάριθμες μηχανές αναζήτησης επιτρέπουν την ταυτόχρονη έρευνα. Ο Cuq (2003: 246) επισημαίνει ότι οι γλώσσες της πληροφορικής είναι μονοσήμαντες: μία μόνο σημασία αντιστοιχεί σε κάθε λέξη ή έκφραση, σε αντίθεση με τη φυσική γλώσσα, που εκφράζει και μεταφράζει κάτι με διαφορετικούς τρόπους. Άρα το έργο των λογισμικών αυτόματης αναζήτησης, μετάφρασης και ανάλυσης αποδεικνύεται ανεπαρκές εξαιτίας της φυσικής γλώσσας και της πολυσημίας της, των ομονυμιών και συνονυμιών της.

Σύμφωνα με τους Samier και Sandoval (1999, 27-29, Foenix-Riou 2005: 68-72), υπάρχουν μετα-μηχανές αναζήτησης που δεν έχουν δικό τους ευρετήριο στο site, άρα διαφέρουν από τις μηχανές αναζήτησης με ευρετήριο. Υπάρχουν ακόμα και λογισμικά που κάποιος πρέπει να κατεβάσει και να τα συνδέει με το Internet. Αυτά

ονομάζονται «agent pour la recherche» ή «agent intelligent» και συμπεριφέρονται σαν μετα-μηχανές.

Οι Samier και Sandoval διευκρινίζουν ότι ο όρος δεν έχει καμία σχέση με τα ρομπότ. Επειδή δεν θεωρούμε αναγκαίο για την εργασία μας να εμβαθύνουμε περισσότερο, θα αρκεστούμε στην εξήγηση-ορισμό που δίνει η Δογορίτη: «Οι agents intelligents είναι λογισμικά που βοηθούν σε αναζήτηση-έρευνα, (π.χ. Copernic, Webseeker, Webferret Dig out 4K Kaliwatch, Strategic-Finder, SS Spider), οι οποίοι συλλέγουν πληροφορίες και τις επεξεργάζονται σε σχέση με τα κριτήρια καταλληλότητας και αξίας» (σ. 73). Ο Cronin (2007: 100), αναφερόμενος στον Castells (1996: 45), αναφέρει πως «Η ανακάλυψη του πρωτόκολλου επικοινωνίας TCP/IP το 1974 έδωσε τη δυνατότητα σύνδεσης διαφορετικών τύπων δικτύων. Από τα μέσα του '80 οι υπολογιστές λειτουργούν όλο και περισσότερο σε δίκτυα. Αυτό επιτρέπει την αύξηση της μνήμης και την ικανότητα επεξεργασίας. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα αυτής της κατάστασης είναι ότι παύει η συγκεντρωτική αποθήκευση και η επεξεργασία δεδομένων και επικρατεί η δικτυωμένη αλληλεπιδραστική κοινή χρήση».

Ενώ από το 2000 ο Ισραηλινός θεωρητικός Lehman-Wilzig φαντάζεται έναν απόλυτα δικτυωμένο κόσμο, ένα SATS (σύστημα συγχρονικής αυτόματης μετάφρασης) στο οποίο όποιος έχει κάποια δυσκολία αποστέλλει ερωτήματα σε άλλα SATS σε όλο τον κόσμο – πράγμα που ζούμε σήμερα (Lehman-Wilzig 2000: 477).

Ο Γραμμενίδης, αναφερόμενος στη μετάφραση και στα τεχνικά κείμενα, αναφέρει ότι «για να αντιμετωπιστεί ο όγκος της μετάφρασης αποφασίστηκε να συνδυαστούν η μηχανική μετάφραση με την ελεγχόμενη γλώσσα σύνταξης τεχνικών κειμένων. Οι συντάκτες τεχνικών κειμένων του υλικού τεκμηρίωσης της Caterpillar χρησιμοποιούν τα Caterpillar Technical English (Τεχνικά Αγγλικά της Carterpillar, CTE). Πρόκειται για ένα σύνολο περί των 70000 λέξεων και φράσεων για συγγραφή κειμένων συνδυαζόμενο με μια γραμματική που προσδιορίζει τις αποδεκτές χρήσεις. Αντί βιβλίων και εγχειριδίων, οι συντάκτες τεχνικών κειμένων συντάσσουν στοιχεία πληροφοριών, που περιγράφουν μια συγκεκριμένη ιδέα ή διαδικασία. Το πλεονέκτημα αυτών των στοιχείων είναι ότι μπορούν να ανακυκλωθούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους τεκμηρίω-

σης, τόσο σε ηλεκτρονική όσο και σε έντυπη μορφή. Ένα άλλο μεταφραστικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για γλώσσες που δεν μεταφράζονται αυτόματα από το σύστημα μηχανικής μετάφρασης carterpillar είναι οι μεταφραστικές μνήμες».

Η εξέλιξη της πληροφορικής, των πολυμέσων, του Διαδικτύου και της μηχανικής μετάφρασης έχουν επιφέρει αλλαγές στη μετάφραση.

Ο Γραμμενίδης εξηγεί ότι: (225) «Το καθεστώς μιας γλώσσας είναι πάντοτε προσωρινό και οι αλλαγές στην τεχνολογία […] δύνανται να την μετατρέψουν σε ελάσσονα γλώσσα έντασης μεταφραστικής λήψης, καθώς θα εισαγάγει όλο και περισσότερο ξένο γλωσσικό υλικό», και συμπληρώνει: «Έτσι, είναι σημαντικό για τις ίδιες τις ελάσσονες γλώσσες να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία της μεταφραστικής διαδικασίας ως συντελεστή της συνέχισης της ύπαρξής τους».

Οι περισσότερες επικοινωνίες στο Διαδίκτυο γίνονται στην αγγλική «κυβερνοαγγλική», όμως είναι γνωστό ότι τα τρία τέταρτα των ανθρώπων στον πλανήτη δεν τη μιλούν ούτε ως δεύτερη γλώσσα. Από την πλευρά του ο Lockard (1996: 1-14) επισημαίνει ότι εμφανίστηκε μια νέα γλωσσική τάξη, το ηλεκτρονικό συντακτικό και το λεξιλόγιο της οποίας παρουσιάζει διαφορετικές νόρμες από τα περιορισμένα κυβερνοαγγλικά: «με όρους διαπλανητικής ταξικής αρχιτεκτονικής, η γλώσσα-τάξη αντιπροσωπεύει τον σαφή διαχωρισμό μεταξύ κειμενικών, εθνικών και υπερεθνικών κυβερνογλωσσών».

Στο νέο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί και που διαρκώς εξελίσσεται, οι μείζονες γλώσσες έχουν πολλά να διδαχτούν από τις ελάσσονες, οι οποίες πρέπει να μεταφράζουν διαρκώς προκειμένου να προλαμβάνουν τη ροή πληροφοριών και τη βιωσιμότητά τους.

Ο Γραμμενίδης αναφέρει το παράδειγμα της ρωσικής γλώσσας, που η ανεξαρτητοποίηση των Δημοκρατιών της Βαλτικής μετέτρεψε από κυρίαρχη σε ελάσσονα. Μια άλλη διάκριση μεταξύ των γλωσσών που αναφέρει είναι οι γλώσσες έντονης μεταφραστικής εκπομπής και οι γλώσσες έντασης μεταφραστικής λήψης. Εννοείται ότι στην πρώτη κατηγορία ανήκει η αγγλική ενώ στη δεύτερη «Κάθε ελάσσων γλώσσα, όπου οι μεταφράσεις στην πλειοψηφία τους γίνονται από άλλες γλώσσες αφετηρίας που απολαμβάνουν καθεστώς μείζονος γλώσσας» (225).

Η εξέλιξη και ο πολλαπλασιασμός των μεταφραστικών εργα-